

SON DÖNEM TÜRK DİZİLERİNDE PSİKOLOJİK ÖGELER: “EZEL” DİZİSİ ÖRNEĞİ

Okan ORMANLI*

ÖZET

Sinema filmleri, televizyon dizileri kitleleri etkilerken içinde bulunulan toplumun birtakım kodlarını da ortaya koyarlar. Psikoloji bu kodları anlamada ve çözümlemede en uygun disiplinlerden biridir. Sigmund Freud’un “kişisel bilinçaltı” kuramına karşı geliştirilen ve aynı zamanda bu kuramı tamamlayan “kolektif bilinçdışı” kuramı C.G.Jung’un “analitik psikoloji” çalışmalarında önemli yer tutar. Psikolojinin ve psikanalizin ana temalarından baba-oğul ilişkisi sinema ve edebiyatta da sıkça ele alınan bir konudur. Bu bağlamda baba arketipi evrensel anlamda bir arketiptir. Bireyin bilhassa erkek çocuğun ve geniş kapsamda toplumun erginleşmesinde baba figürü ve modeli ayrı bir önem taşımaktadır. Son dönemlerin başarılı, popüler ve ilgi gören televizyon dizilerinden “Ezel” adlı dizi bu kapsamda, Jungcu Yaklaşımda ön plana çıkan baba-oğul ilişkisi açısından çözümleme anlamında zengin malzemeler içermektedir. Bir aylık dönem içinde izlenen dizi, “psikanalitik çözümleme” yöntemiyle ele alınacaktır. “Ezel” dizisi bir yandan Türkiye’deki dizi sektörünün biçim ve içerik bağlamındaki gelişimi hakkında ipuçları verirken, diğer yandan da Jungcu Yaklaşım bağlamında Türk toplumunun kolektif bilinçdışını arketipler, persona ve gölge kavramları açısından çözümlemeye olanak sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: TV Dizileri, Psikoloji, Jungcu Yaklaşım, Baba-Oğul İlişkisi, Arketipler

PSYCHOLOGICAL ELEMENTS IN RECENTLY TURKISH TV SERIALS: “EZEL” AS A SAMPLE

ABSTRACT

Movies and television serials reveal some important and vital codes of a society while entertaining them. Relationship between father and son is a very common subject both in cinema and literature. C.G.Jung’s theory of “collective unconsciousness” is basically based against Freud’s theory of “personal consciousness” and it accomplish this theory. In this context relationship between father and son is an universal archtype. Father figure is a very important figure in boy’s life and maturing process of the society. Very popular and succesfull TV serial “Ezel” includes very rich material on father and son relationship according to Jungian View. This serial was observed in a monthly period and handled with the method of “depth psychology analysis”. “Ezel” has some important datas about the serial sector of Turkey and on the other hand it provides a comprehensive analysis with Jungian View which include archetypes, persona ve shadow in the context of “collective unconsciousness”

Keywords: TV Serials, Psychology, Jungian View, Father and Son Relationship, Archetypes

* Yrd. Doç. Dr. İstanbul Kültür Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi İletişim Tasarımı Bölümü

GİRİŞ

1990'ların başlarından itibaren Türkiye'de ticari televizyon kanallarının sayısı hızla artmaya ve özel televizyon sektörü güçlenmeye başlamıştır. Söz konusu kanalların en büyük gelir kaynakları arasında reklam gelirleri bulunmaktadır. Ulusal kanallardaki televizyon dizileri genellikle reklam tarifesinin en yüksek olduğu "prime time" (19.00-23.00) kuşağında yayınlanmaktadır. Bu bağlamda diziler ticari kanalların kendi aralarındaki rekabette ön plana çıkmaktadır. Ulusal kanalların haber bültenleri sonrasında yayına soktukları dizilerde çoğunlukla dram, komedi, aksiyon türleri ele alınmaktadır. Özgün ya da uyarılma senaryolara dayanan diziler 2000'li yılların başından itibaren 90 dakikalık sinema filmi formatında yoğun bir iş temposunda genellikle deneyimli oyuncu kadrosuyla genç oyuncuların bir araya geldiği kalabalık bir oyuncu kadrosuyla çekilmektedir.

Son dönemde yayınlanan bir araştırmada (Tek, 2010: 44-46) ise dizilerin altın döneminin bittiği belirtilmektedir. 2009 yılında yaşanan büyük ekonomik kriz nedeniyle daha önce 650 milyon dolara ulaşan yıllık iş hacminin, kriz sonrasında 350 milyon dolara düştüğü ifade edilmektedir. Son beş yılda izleyiciler daha çok dizilere yönelmiş, izlenme oranları (ratingleri) düşük olan diziler reklam gelirleri de dolaylı olarak azaldığı için yayından kaldırılmaktadır. Bu bağlamda dizilerin kaliteli olması yetmemekte, izlenme oranlarının da yüksek olması gerekmektedir. 6 büyük kanalda 2009 yılında yayınlanan 64 diziden 26'sı kaldırılmıştır

Bu bağlamda seyirci alışkanlıkları ön plana çıkmaktadır. Kamusal yayıncılıktan, ticari yayıncılığa geçişte seyirci alışkanlıkları ve beklentileri de değişmeye, cinsellik ve şiddet içeren diziler çoğalmaya başladı. Dünya televizyonlarında en çok izlenen diziler kısa bir süre sonra televizyonda ya da birkaç gün içinde internette yayınlanmaya başladı. Daha büyük bütçeli dizilerle birlikte, gelişen trendler bağlamında klasik anlatının ve kurgu anlayışının yerini, daha karmaşık, parçalı anlatım ve çizgisel olmayan kurgu anlayışı yerleşmeye başlamıştır. Türk dizileri de, daha önce belirtildiği üzere, seyircinin gösterdiği ilgi, bununla bağlantılı olarak reklamların önem kazanması ve sürelerinin artmasıyla sinema filmi anlayışında büyük bütçelerle 90 dakika olarak çekilmeye başlandı. İzleyiciler ilgi gösterdikçe kanallar arası rekabet de artmaya başladı. Dizi sektörünün büyümesinde ve gelişmesinde Sinema-TV teknolojisinin gelişmesinin ve güçlenmesinin de payı vardır. HD (Yüksek Tanımlı) kameralar, daha hareketli ve hafif kameralar özellikle aksiyon ağırlıklı dizilerin anlatım tekniklerini ve anlayışını etkiledi.

2009 yılının sonlarına doğru Show TV'de yayınlanmaya başlayan "Ezel" adlı dizi "psikanalitik çözümleme" yöntemiyle ele alınacaktır. Genellikle "film eleştirisi" alanında kullanılan bu çözümleme yönteminde yönetmenin veya karakterlerin ruhsal dünyasının ve bilinçaltının dışavurumu ya da kolektif bilinçaltının dışavurumunun izleri bulunmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda filmlerin manifest (açık) içeriğinin altında yatan (örtük) içeriği

de ortaya çıkarılmaktadır. Psikanalitik çözümleme ve bununla bağlantılı psikanalitik film eleştirisi filmlerin yalnızca bilinçli bir yaratıcı eylemin ürünleri olarak değil, bilinçdışı da göz önüne alan bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlarken, filmlerin (dizilerin) eleştirilmesinde, çözümlenmesinde diğer kuramsal yaklaşımların eksik bırakabileceği birçok alanı ele almış ve aynı zamanda bu yaklaşımların da üzerine inşa edebilecekleri temellerin oluşturulmasını sağlamıştır (Özden, 2000: 152).

“Ezel” dizisi kısa zamanda (2009 Eylül ayından itibaren) fenomen haline gelerek en çok izlenen dizilerden biri olmuştur. Bu durumun çeşitli nedenleri arasında, benzerlerinden farklı olarak; dizide şiire ve klasik eserlere yer verilmesi, değişik kurgu anlayışı, felsefi alt yapısı, belirli ya da belirsiz usta çırak, baba-oğul ilişkisi ilişkisi ön plana çıkarılmasıdır. Dizide yukarıda adı geçen dizilerde olduğu gibi, klasik anlatı ve kurgu yapısının dışına çıkılmakta, sıkça geri dönüşlere (flashback) ve ileri gidişlere (flashforward) yer verilmektedir. Böylelikle uluslararası dizi sektöründe kullanılan ve ilgi çeken bir anlatım ve kurgu tarzı yerli dizilerde uygulanmakta, aynı zamanda söz konusu dizide birçok karakter ayrıntılı ve derinlemesine seyirciye tanıtılmaktadır. Bu yöntem anlatım zenginliği yaratırken aynı zamanda tek tip ve karton karakterlere sahip başka dizilere alternatif yaratmaktadır.

Dizide kişilik çözümlemelerinin yanı sıra aşk, arkadaşlık, dostluk, mahalle ortamı, sadakat, ihanet, intikam gibi klasik temalar da işlenmektedir. Bu bağlamda izleyicilerin ilgisini çekebilecek, sırlar, açıklanmayan olaylar, geçmiş, dizide her bölümde vurgulanmaktadır Dizide, söz konusu birçok temanın yanında çalışmada kapsamlı biçimde ele alınacak olan baba-oğul ilişkisi ön plana çıkmaktadır.

Analitik Psikoloji'nin kurucusu C. G. Jung'un “kolektif bilinçdışı” kuramı ve bu kuramla bağlantılı arketipler, insanoğlunun geçmişten gelen geleneklerini, alışkanlıklarını, zaafalarını, korkularını ve davranış biçimlerini çözümlemede son derece zengin veriler sunmaktadır. Bu bağlamda “Ezel” dizisinde ön plana çıkan baba-oğul ilişkisi Jungcu Yaklaşımla ve diğer bazı psikolojik kuramlarla ele alınacak, böylece hem son dönem Türk dizilerinin ne gibi faktörlerle başarı kazandığı hem de diziler üzerinden Türk toplumunun “kolektif bilinçdışı”na ulaşıp ulaşamayacağı ortaya çıkarılacaktır. Sinema ve edebiyatta sıkça ele alınan baba-oğul ilişkisi, sosyolojik ve kültürel anlamda toplumların çeşitli kodlarını açığa çıkarmakta ve egemen ataerkil yapının sorgulanmasına olanak sağlamaktadır. Türk toplumundaki ataerkil yapı sorunlu bir baba-oğul ilişkisine yol açmakta, bu da kişilik sorunlarına sahip erkekler yaratmaktadır. Bu çalışmada da Türk toplumundaki egemen ataerkil yapının ve bununla bağlantılı baba-oğul ilişkisinin, otorite kavramının “Ezel” dizisi bağlamında irdelenmesi ve sorgulanması amaçlanmaktadır.

1. JUNGCU YAKLAŞIMIN GENEL ÖZELLİKLERİ

İsviçreli bilimadamı Carl Gustav Jung'u bir okul yapan, onun bütün Beşeri Bilimlerde kullanılan "ortaklaşa bilinçdışı kuramı" ve diğer eserleridir. Jung'un kuramları ve çalışmaları; antropolojiden din bilime, psikolojiden felsefeye, etnolojiden sosyolojiye kadar çok geniş bir alanda değişim ve dönüşümlere yol açmıştır (Saydam, 2005: 8).

Sigmund Freud'un çalışma arkadaşı olan C. G. Jung, onun kişisel (bireysel) bilinçaltı kuramına karşı kolektif (ortaklaşa) bilinçdışı kuramını geliştirmiştir. Jung'un bütün insanlarda ortak bulunduğu inandığı bu bilinçdışı (bilinçsizlik) soyaçekimler atalardan gelir ve bütün geçmiş kapsayan izlenimleri içerir. Bu izlenimler; düşlerde, masalarda, destanlarda ortaya çıkar. Bu bağlamda kolektif bilinçdışı, insanın ruhsal kişiliğini oluşturan en önemli öğelerden sayılmaktadır (Jung, 2007: 27).

Popüler sinemanın da bu bağlamda kolektif bilinçdışındaki olguları açığa çıkardığı iddia edilebilir. Bilinçdışının ve buna bağlı arketiplerin en önemli dayanak noktalarının; mitoslar, rüyalar ve masallar olduğunu kabul edersek, sinema da içinde bulunduğu toplumun ve halkın sevdiği konuları, geçmişine ve geleceğine ait rüyalarını yansıtmada önemli bir işlev üstlenmektedir.

İnsanlığın tüm tarihini kapsayan mitoslar ve masalların ortak temeli arketiplerdir (ilk örnek). Atalarımızdan gelen imgelerin bütünü olan arketipler, kolektif bilinçdışının da temelini oluştururlar (Hançerlioğlu, 1993: 207). Jung geliştirdiği arketip kavramı hakkında çeşitli yanlış anlamalarla karşılaştığını ifade ederken, çeşitli örneklerle bu yanlış anlamaları bertaraf etmeye çalışmaktadır. Jung arketiplerin içerik olarak değil, yalnızca biçimsel olarak belirlendiğini belirtmektedir. Bu bağlamda biçimsel belirlenme son derece kısıtlıdır ve bir arketipin içeriği ancak bilinçli deneyim malzemesiyle dolu olduğunda önem kazanır (Jung, 2005: 21).

Jungcu Yaklaşımında önemli yer tutan personanın sözcük anlamı maskedir. Bu maske kişi tarafından kendi dış görüntüsü olarak takılır ve dünyaya yaklaşımını (dış olaylarla nasıl baş ettiğini) gösterir. Tiplemelerde ego ve dış dünya arasında aracı işlevi görür (Hockley, 2004: 296).

Personayı sinema sanatı kapsamında ele alırsak, filmlerdeki oyuncular aslında Jung'un belirttiği gibi çeşitli arketiplere uygun personaları takınırlar. Seyirciler bu personalarla özdeşleşerek bir tür arınma (katharsis) yaşarlar. Bu özdeşleşme bilinçli ya da bilinçsiz bir biçimde olur. Bu bağlamda sinemanın kolektif bilinçdışının kullanıldığı ve ele alındığı önemli bir medya olduğunu iddia edebiliriz.

"Gölge" ise diğer bir arketip figürüdür, ilkel halk topluluklarında, türlü kişileşmelerle belirir. Bireyin bir parçasıdır, varlığının kopmuş bir bölümüdür; ancak ondan kopmasına rağmen, "onun gölgesi" gibidir ve ona bağlı kalır

(Jung, 2006: 69). Ayrışmış işlev ve az gelişmiş davranış tipi, ‘Karanlık Yanımız’dır; etik, estetik, ya da başka nedenlerden benimsemediğimiz bilinçli ilkelerimize karşıt diye bastırdığımız, yaradılışımızda var olan ortak eğilimdir (Jung, 2006: 69).

Jung (2006:71), iki ayrı gölge düşünür. Birincisi, “kişisel gölge”dir. Bu tür gölge, insanın yaşamının başlangıcında yaşamadığı ya da az yaşadığı ruhsal özelliklerini içerir. İkinci ise “ortak (kolektif) gölge”dir. Bu gölge öteki figürlerle birlikte ortak bilinçdışına aittir. İlk bahsedilen gölge, kişisel zayıflıklar ve başarısızlıklarla ilgiliyken, daha sonra bahsedilen “ortak (kolektif) gölge” insanların tümünde var olan ortak bir yön olduğu için kolektif bir olgudur. Kapsamlı bir biçimde ele alacağımız “Ezel” adlı dizide bu bağlamda “kişisel gölgeler” kadar “ortak gölgeler” de göze çarpmaktadır.

C. G. Jung, kişiliğin başlıca dört işlevinin; düşünme, sezgi, duyum ve duyu işlevleri olduğunu öne sürer. Jung’a göre ruhsal işlev değişen durumlardan etkilenmeden kalan kuramsal açıdan değişmeden kalan bir işlevdir. Yani belirli bir ruhsal etkinlik biçimidir ve geçici olarak içerdiği şeylere bağlı değildir. Bunun yanı sıra önemli olan ne düşünüldüğü değil, çevrede olup bitenlerin bilincine varıp, onları işlerken sezgi işlevinden daha çok zihin işlevinin kullanılmasıdır (2006: 34).

Kişileşme (bireyleşme) süreci bir anlamda çocuksu bağlardan uzaklaşmak demektir. Jung kendi hastalarından yola çıkarak çeşitli saptamalarda bulunmaktadır. Bilinçdışı anneden ayrılma sürecinde annenin yerine geçecek başka bir nesne arar. Bu nesne bir kişi ya da kurum olabilir. Batılı toplumları ele alırsak bu kurum kilise, örgüt, grup vb. olabilir. Kişi olarak da karizmatik bir lider ya da onun yerini tutacak herhangi bir kişi olabilir.

2. EZEL DİZİSİNİN ÇÖZÜMLEMESİ

Çalışma kapsamında ele alınan “Ezel” dizisi “psikanalitik çözümleme” yöntemiyle incelenecek, bu bağlamda C. G. Jung ve Lacan gibi düşünür ve bilimadamlarının kuramlarından ve eserlerinden yararlanılacaktır. Daha önceki bölümlerde bahsedildiği üzere dizide birden fazla ana karakter, karmaşık ve yoğun olaylar örgüsü ve klasik anlatıdan uzaklaşan bir yapı söz konusudur. Bu bölümde önce dizide ön plana çıkan karakterlerin analizi yapılacak, daha sonra ise belirgin bir şekilde vurgulanan ve Ezel ile Ramiz Dayı karakterleri arasında yaşanan baba-oğul ilişkisi irdelenecektir.

“Ezel” adlı televizyon dizisi Show TV adlı ulusal kanalda 2009 yılının Eylül ayında, yani yeni yayın döneminde Pazartesi günleri gösterilmeye başladı. İlk haftalardan itibaren Pazartesi gününün en çok izlenen yayını oldu. Dizi 2010 yılının Ocak ayı sonunda başka bir ulusal kanal olan ATV’de

yayınlanmaya başladı. Çalışma kapsamında bir sınırlandırma da gerektiğinden, dizinin Ocak-Şubat döneminde yayınlanan 4 bölümü ele alındı.

İzlenme oranlarını ölçen şirketler, programları sınıflandırırken, “Tüm” ve “AB Grubu” olarak ikiye ayırır. “Tüm”, sosyal statü ve gelir grubu farkı gözetmeksizin tüm izleyicileri temsil ederken, “AB” grubu belirli gelir düzeyindeki ve sosyal statüdeki izleyicileri temsil etmektedir. İzleyici oranı (Rating), ortalama izlenme oranıdır. İzlenme payı, (Share) toplam izleme içinde alınan pay demektir. Dizi, ATV kanalına geçiş sürecinde 18 Ocak 2010’da yayınlanmamıştır. Takip edilen dönemde izlenme oranlarında sürekli ilk sırada yer alan dizi, sadece 25 Ocak 2010 tarihinde “Tüm” (Total) izleyicilerde ikinci sırada yer almıştır. Buna göre “Ezel” dizisinin izlenme oranları tarihlere göre şu şekilde belirtilmektedir:

4 Ocak 2010: (Tüm) Rating: 15.3, Share: 35.0. (AB) Rating: 18.9
Share: 42.5.

11 Ocak 2010: (Tüm) Rating: 14.3, Share: 31.1. (AB) Rating: 16.3,
Share: 39.0.

25 Ocak 2010: (Tüm) Rating: 12.9, Share:26.9. (AB) Rating: 15.0,
Share: 32.1.

1 Şubat 2010: (Tüm) Rating: 15.9, Share:34.0. (AB) Rating: 18.1,
Share: 41.5. (Veriler, Rating, 2010).

2.1. Dizideki Ana Karakterler - Kişiler

“Ezel” dizisi 1997-2010 yılları arasındaki dönemde, İstanbul’da çeşitli mekânlarda, bazen bir mahallede, şehir merkezinde, şehir dışında banliyölerde ve zaman zaman da Kıbrıs’ta geçmektedir. Başlıca karakterler; Ezel (Ömer), Ramiz (Dayı), Ali, Cengiz, Eyšan ve Bahar’dır.

Dizide erkek karakterler ön plandadır. Ataerkil yapı doğrultusunda kararları genelde erkekler vermektedir. Kadınlar daha geri planda ve daha çok arzu nesnesi durumundadır. Dizideki kadın karakterlerinden (Bahar) biri hasta ve güçsüz bir karakterken, başka bir karakter (Şebnem) ise yine arka planda, erkeklerin dediklerini yapan cinsel obje konumundadır. Diğer bir karakter (Eyšan) ise fattan kadın (femme fatale) olarak gösterilmektedir. Filmdeki tek olumlu kadın karakter Ezel’in annesidir. Ailesi bilhassa Ezel (Ömer) için fedakârlık yapmaya ve onu ve ailesini korumaya çalışıyor. Gözleri görmemesine rağmen cesur ve kararlı bir insandır.

Erkek karakterler genelde sert, acımasızdır ve şiddete başvurarak erkekliklerini ispat etmek durumundadır. Gerektiğinde fallus simgesi olan silaha da başvurumaktadırlar. Ancak ataerkil yapının baskı ve kalıplarından da

kurtulmak istemektedirler ve kendi kendileriyle de yüzleşmektedirler. Ezel karakteri “erkekler ağlamaz” yargısının dışına çıkarak, sert ve acımasız görünüşüne rağmen annesiyle olan sahnelerde ve diğer bazı sahnelerde ağlamaktan çekinmemekte ve bu bağlamda modern erkeği temsil etmektedir. Bunun yanı sıra dizideki birçok erkek karakter baba arayışı içindedir. Bu bağlamda baba arayışı ve ataerkil yapının sorgulanması, son dönem Türk dizilerinde (Elveda Rumeli, Kapalıçarşı vd.) sıkça ele alınan bir konu haline gelmektedir (Tekelioğlu, 2009).

2.1.1. “Ömer –Ezel” Karakteri

Ezel’in sözlük anlamı; başlangıcı belli olmayan zaman, öncesizliktir (Ezel, 2005: 672). Ömer ise; yaşama, yaşayış, hayat, canlılık ve “İkinci Halife” anlamındadır (Ömer, 2010). Ezel (Ömer) 30 yaşlarında bir adamdır. 1997 yılında, 18 yaşlarında ailesiyle yaşarken (anne-baba-erkek kardeşi: çekirdek aile), aynı mahallede yaşayan arkadaşları Ömer’e tuzak kurar. Ali ve Cengiz bir kumarhaneyi soyar, güvenlik elemanını öldürüp suçu Ömer’e atarlar ve Ömer hapse girer. Annesi ve kardeşi ona inanırken, babası durumu kabullenemez. Ömer hapisteyken ailesiyle görüşmek istemez. Burada Ramiz (Dayı) adında 20 yıldır hapiste olan bilge görünüşlü, tecrübeli bir adamla arkadaş olur. Ramiz Ömer’i korur, sahip çıkar ve eğitir. Genç adam hapiste çıkan olaylarda öldü gösterilir ve Ramiz’in yardımcılarıyla estetik ameliyatla yüzünü değiştirir ve Ezel adında zengin bir işadamına dönüşür. Ezel, eski arkadaş çevresine girerek onlardan intikam almayı planlar. Ailesine gerçek kimliğini söylemez, sadece annesine gerçek kimliğini açıklar.

Bu bağlamda, “Ezel” dizisiyle bir klasik romanın (Monte Kristo Kontu) bağlantısı akla gelmektedir. Fransız yazar Alexandre Dumas tarafından 1840’larda yazılan “Monte Kristo Kontu” kısa süre içinde döneminin çok satan romanları arasına girmiştir. Romanda, vatan hainliği suçlamasıyla hapse atılan Edmond Dantes adlı genç denizcinin hapishanede yaşadıkları ve daha sonra sivil hayattaki intikam çabaları ön plandadır. Dantes’in hapiste tanıştığı Abel Faria, kazdığı tünelle hapisten kaçmaya çalışan yaşlı bir adamdır. Ölümcül bir hastalığa sahip olan Faria, Dantes’i tarih, ekonomi, felsefe, matematik ve kimya gibi konularda eğitir ve yüklü bir hazinenin yerini genç adama söyler. Dantes, Faria’nın ölümünden sonra aldığı eğitim ve elde ettiği parayla başka bir kimliğe bürünüp intikamını almaya çalışır (Dumas, 2005). “Ezel” dizisi de çeşitli açılardan yukarıda adı geçen romanla çeşitli benzerlikler taşımaktadır.

Dizinin bir destanla da bağlantısı bulunmaktadır. “Gılgamış Destanı”nda, Gılgamış adlı kahraman, ölümsüzlüğe kavuşmak için ölümsüzlük otunu bir nehir veya gölden çıkarır. Yorulduğundan dolayı dinlenirken, bir yılan gelir ölümsüzlük otunu yer (Gılgamış, 1992: 433). Bu nedenle yılanların ölümsüz olduğu söylenmeye başlanır. Yılanlar yaşamları boyunca bir çok defa deri değiştirir. Bu da onları bir anlamda ölümsüz yapar. Ezel karakteri de

Ömer iken ameliyat olur ve yüz derisini değiştirir. Başka bir kişi olur. Öldüğü sanılan kişi başka bir karakterle yeniden ortaya çıkar. Bir anlamda ölümsüzlüğe kavuşan Ezel başka bir rolü de oynamaya zorlanır.

Roller, bireyin belli normlara göre yapmak zorunda olduğu veya yapılmasını uygun bulduğu ve yapabildiği, başkalarının ise hak olarak ondan talep ettiği ve statüsü (yer, pozisyon, mevkii), gereği ondan beklediği davranış kalıplarıdır (Adler, 2006: 109). Çocuklar ve gençler, biyolojik temelli yaş ve cinsiyet rollerinin yanı sıra, sosyal sistemin temin ettiği her statusta, abla ve ağabey olarak, karı koca olarak, anne ve baba olarak yapılması gereken ve iyice tanımlanmış birtakım davranışları yapmayı ve rolleri ifa etmeyi öğrenerek birtakım “status kişilikleri” geliştireceklerdir (Adler, 2006: 114). Birçok toplumda gençler, bir sonraki statusun gerektirdiği yetenek, cesaret ve bedeni acılara katlanma (Ömer’in hapisane yaşamı) bakımından sıkı bir denemeye tabi tutulmuşlar ve sosyalleşmişlerdir. Bireylere ayrıca toplumun sırları öğretilmiş ve onlardan yeni bir tip sosyal rol, delikanlı veya yetişkin rolü oynamaları istenmiştir (Adler, 2006: 120-121).

Yeni edinilmiş bir rol, genellikle şahsın dikkatini fazlasıyla yoğunlaştırdığı bir roldür. Alışılmış olanlardan farklı olan yönler, insanın değişik bir status içerisinde bulunduğu bilincini kuvvetlendirmektedir; hatta rol ifasının güçleştiği hallerde bu duygu çok daha kuvvetlenmiş olur ve insanı ürkütür (Ezel’in duygu patlamaları, çelişkileri) (Adler, 2006: 134). Diğer bir grup çatışma ise; bireyin iki veya daha fazla statusu birden işgal etmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. Hikâye, roman ve filmlerde sıkça rastlanan bu tip çatışmalarda en çok kullanılan temalar; aşk ve görev, ölüm korkusu ve görev, nefret ve acıma vb. dilemmalar şeklinde işlenmektedir (Adler, 2006: 144).

Kimlik olgusu çeşitli kaynaklarda, farklı biçimlerde ele alınmaktadır. Buna göre kimlik; bireyin ciddi ve dikkatli bir biçimde çeşitli alternatifleri değerlendirmesi, değişik seçenekleri kabullenmesi, kendi değer yargılarını oluşturması ve kararlarını kendi bu yargılarla vermesidir (Muuss, 1996: 67). Başta Ömer karakteri olmak üzere dizide birçok karakter için “kişileştirme” (özdeşleştirme) olgusu da ön plana çıkmaktadır. Kişileştirme, bir kişinin kendisi (iyi-kötü vb.) ve başkası (iyi anne, kötü anne) hakkındaki mental imajına karşılık gelmektedir. Bu imaj kapsamında; gerçeklik, ihtiyaçlar, rahatsız edici deneyimler, korkular yer almaktadır. Bunların kökeninde çeşitli tutum ve davranışlar, duyguların yanı sıra, çeşitli deneyimler (övgü, destek, tatmin ihtiyacı, şefkat, tehdit, cezalandırma, eleştiri ve korku) bulunmaktadır.

Çocuklar (yetişkinlere de uygulayabiliriz) anneleriyle (iyi ya da kötü anne imajı bağlamında) yaşadıkları deneyimlerle iki ayrı kişileştirme yaşayabilir. İyi anne, iyiliği ve tatmini temsil eder. Çocuğuna, şefkat, sevgi, güven ve tatmin sağlar (Muus, 1996: 92). Dizide buna benzer ve ilişkiyi Ezel ve annesinin arasında görebilmekteyiz.

“Ezel” dizisinin senaristlerinin klasik metinleri, dizi içinde kullandığı daha önce belirtilmişti. Söz konusu yazarların psikoloji alanındaki çalışmalarından faydalandığı gözlenmektedir. Batı sinemasında senaristler, senaryoyu ve senaryo içinde yer alan çatışmayı oluştururken psikanaliz, analitik psikoloji gibi bilim dallarında ve disiplinlerinden sıkça faydalanır. Bu çalışmanın ana eksenini olan Jungcu Yaklaşım dizide açık şekilde göze çarpmaktadır. Ancak Jungcu Yaklaşımı destekleyen diğer kuramcılarının etkisi de “Ezel” dizisinde görülmektedir. Freudcu Yaklaşım da yer alan “içsel çatışma” da kişi, içindeki hayvan veya libidoyla mücadele içindedir. Buna bağlı olarak çoğu filmde kahramanın kişiliğinin fark edilebilir bir biçimde iyiye ya da kötüye yöneldiği anlar vardır. Değişim, kahramanın çözmesi gereken dışsal bir engelle ya da içsel bir nedenle bağlantılı olabilir. Kontrol ve kontrolün kaybı arasındaki içsel çatışma gerilimi oluşturmada aşırı derecede etkilidir (Indick, 2007: 43). Propp ve Campbell masallardaki ve filmlerdeki kahraman olgusuna farklı zamanlarda değinmiş ve çözümlenmiş iki önemli isimdir. Bu bağlamda, erkek kahramanın yolculuğu irdelenirken “Geri Dönüşün Reddi”ne de vurgu yapılmaktadır (Indick, 2007: 141). Kahraman eve dönmek için serüven dünyasından ayrılmaya isteksiz olabilir. Kahraman ilahlaşma aracılığıyla değişmiştir. O artık eskiden olduğu gibi biri değildir ve bir zamanlar bulunduğu yere geri dönüp dönmeyeceğinden emin değildir. Ezel karakteri de yeni bir hayata başlamış ve bu hayata alışmıştır. Gerçek amacı masumiyetini ispatlamak, intikamını alıp ailesine kavuşmak iken, süreç içinde kendi oluşturduğu dünya içinden çıkılmaz bir labirente dönüşmüştür.

Rollo May ise “Masumun Ölümü” temasını ön plana çıkarır. Masumiyet evresinin sonu çoğu kez kahramanın yaşamındaki masum bir figürün ölmesiyle gösterilir. Kahramanın artık başka seçeneği yoktur kavgada aktif bir oyuncu olmak zorundadır. Kahraman baştaki masum dünyasıyla duygusal bağlarını keserken, aynı zamanda kahramanı harekete geçirmenin bir aracı olarak da olay örgüsü içinde kullanılır (Indick, 2007: 188-189). Bu bağlamda öldürülen kumarhane güvenlik görevlisi Eren’in ölümü, tam anlamıyla “Masumun Ölümü”dür.

2.1.2. “Ramiz” (Dayı –baba) Karakteri

Ramiz, akıllı, zeki ve işaretlerle, simgelerle gösteren anlamına gelmektedir. Dizideki Ramiz karakteri ise daha çok “Dayı” olarak anılmaktadır. Dayı lakabı; cesur, yiğit anlamına gelmektedir. Dayı aynı zamanda yaşlı erkeklere söylenen bir seslenme sözüdür. Dayı, bir kimsenin kayıncısı olan, sözü geçer kimsedir (Dayı, 2005: 480). Dayı, bu bağlamda Ezel’in (Ömer’in) kayıncısı ve kollayıcısıdır.

Ramiz, 20 yıl hapiste yatmış eski bir mahkûmdur. Hapiste ve daha sonra dış dünyada saygı gören orta yaşlı bir adamdır. Ömer’i hapiste tanımış, onu yetiştirmiştir. Cezaevinde çıkan olaylarda yaralandığında onu öldü gibi gösterip, yüzünü değiştirmesini sağlamıştır. Ramiz karakterinin geçmişi

hakkında fazla bilgi verilmemektedir. Son derece otoriter ve akıllı bir kişidir. Yerli ve yabancı klasikleri okumakta ve çoğunu ezbere bilmektedir. Bu bağlamda, bilge adam ve filozof kimliğindedir, geniş bir bağlantı ağı bulunmaktadır. Ezel'i (Ömer) oğlu gibi sevmektedir. Hapiste olduğu gibi günlük hayatta da onu yetiştirmekte ve eğitmektedir ve böylece erginleşmesine katkıda bulunmaktadır. Ramiz (Dayı) filozof ve düşünür Platon gibi soru-cevap yöntemini kullanmaktadır. Karşısındakine bildiklerini dikte etmek yerine, soru ve cevaplarla neleri bilip bilmediğini ortaya çıkarmakta, bir anlamda öğretmen-öğrenci ilişkisi kurmaktadır. Liderliği ve otoriter yanı dizide bilhassa vurgulanmaktadır. Ramiz karakteri aynı zamanda Jungcu Yaklaşımda önemli yer tutan arketipler bağlamında "otoriter baba" arketipini temsil etmektedir.

Liderlik kısaca A'nın B ile iletişim kurarak onu bir hedefe yönlendirme çabasıdır. Sosyal bilimciler liderlik tanımı üzerine çeşitli çalışmalarda bulunmuş ve farklı çıkarımlara ulaşmışlardır. Lider profilleri bilimsel açıdan incelenirken bazı başarılı liderlerin duygularını kontrol etmekle tanındığı, bazılarının ise duygularını kontrol edememekle ünlendikleri ortaya çıkmıştır. Liderlik toplumdan topluma değişen bir kavramdır (Smith, 1968: 427-428). Bunun yanı sıra başarılı liderliğin nitelikleri sadece lidere ve onun hedef kitlesine değil, ikisi arasındaki ilişkiye bağlıdır. Liderlik aynı zamanda toplum içindeki saygınlık ve sahip olunan rol (status) ile de bağlantılıdır. Liderlik paylaşılan bir kurumdur. A (lider) B'yi (halk ya da liderin halefi) etkilemeye çalışırken B de A'yı etkilemeye çalışır. B'nin A'yı etkilemeden A'nın B'yi etkilemesi imkansızdır. Halefler belki de liderlerdir, liderlerini yönetirler, liderlerini seçerler ve liderlerini reddederler. Bu bağlamda Ramiz, Ezel'in lideri iken, Ezel de kendi adamlarının lideridir.

Liderlik aynı zamanda seçimle ve bununla bağlantılı motivasyonla da bağlantılıdır. Liderlik seçiminde yapılan en büyük hatalardan biri de liderlik etmek istemeyen birini seçmektir. İyi lider olmanın olmazsa olmaz şartlarından biri de söz konusu kişinin liderlik etmeyi en azından denemesidir. Aynı zamanda karşısındakileri, hedef kitleyi belirli bir hedefe yönlentmeyi başarabilmelidir (Smith, 1968: 442). Bu bağlamda Ezel karakteri dizi boyunca liderliğin sorumluluğunu taşımaktadır. Bu ağır sorumluluğu taşımakta bazen zorlanmakta ve isyan etmektedir.

2.1.3. "Ali" Karakteri

Ali, kişi adı olarak çeşitli deyimlerde geçen bir sözdür. Ali Cengiz oyunu: "Kurnazca ve haince düzen" anlamındadır. Diğer bir deyim ise "Ali kiran baş kesen"dir ve bu deyim "çok zorba" anlamına gelmektedir (Ali, 2010).

Ali, Ömer'in aynı mahalleden arkadaşıdır. "Kerpeten" lakaplıdır. Sert mizaçlı bir kişiliğe sahip, şiddete meyilli bir adamdır. Akıllı değil daha çok hislerini ve kaslarını kullanmaktadır. Cengiz'in sağ kolu durumundadır. Onun

emirlerini, isteklerini yerine getirirken, aynı zamanda kendi kararlarını kendi vermek ve de erginleşmek istemektedir. Eyšan’ın kız kardeşi Bahar’a aşiktir, ancak karşılık görmemektedir. Bir kumarhanenin güvenlik görevlisini öldürmüş, suçu Ömer’in üstüne atmış ve onun hapse girmesine yol açmıştır. Bu bağlamda hapisnede ölmesinden dolayı da vicdan azabı çekmektedir. Yani Cengiz’le ikisi Ömer’e karşı “Ali Cengiz Oyunu” oynamışlardır. Ali, dizi boyunca gölgeleriyle yüzleşmektedir. Saygın bir işadami personasına bürünmek istese de bu personayı taşıyamamaktadır. Çoğu zaman, geçmişte olduğu gibi sinirli, serseri ruhlu, şiddete meyilli bir adam personasına bürünmektedir. Bu arada öldürdüğü güvenlik görevlisinin oğlu Eren’i sahiplenmeye çalışmakta, yetim kalan çocuğa bir anlamda babalık yapmaktadır. Bu bağlamda geçmişe ait gölgelerinin baskısını azaltmaya çalışmaktadır.

2.1.4. “Cengiz” Karakteri

Cengiz, güçlü, yılmaz, gözü pek kimse anlamına gelmektedir. Aynı zamanda tarihte Büyük Moğol İmparatorluğu’nu kuran Türk hükümdarıdır, yenilmezdir (Cengiz, 2010). Ömer’in en yakın arkadaşıyken ona ihanet ederek, hapse girmesine yol açar. Ömer, arkadaş çevresinde dengeleri sağlayan, iyi niyetli bir insandır. Eyšan’ın sevgilisidir. Cengiz her ikisini de kıskanmaktadır. Ömer hapse girince Eyšan’la evlenir. Can adında bir çocukları vardır. Can’ın asıl babası ise Ömer’dir. Eyšan bir anlamda Cengiz’den intikam almaktadır. Ezel (Ömer) ise Can’ın kendi oğlu olduğunu bilmemektedir. Cengiz, Can’ın kendi çocuğu olmadığını öğrendiği halde onu sahiplenir. Can bu bağlamda, en yakın arkadaşının emaneti ve ondan kalan tek şeydir. Cengiz zengin işadami, iyi bir eş ve baba portresi (personaları taşıırken) çizirken esasında başarısız bir işadami, karısından saygı duymayan bir koca, oğluna zaman zaman sert davranan bir babadır. Çeşitli gölgeleri vardır ve vicdan azabı çekmektedir. Sorumluluk almaktan kaçmakta, işlerini genelde başkalarına yaptırmaktadır. Büyümek istememekte, çocuk gibi davranmakta ve oyun oynadığını ileri sürmektedir.

2.1.5. “Eyšan” Karakteri

Cengiz’in karısı, Ömer’in oğlu Can’ın annesidir. Ömer’in (Ezel) eski sevgilisidir. Babası Serdar küçükken onu çeşitli işlerde çalıştırmış, böylece sahtekarlık ve dolandırıcılıkla hayatını kazanmış ve onu kullanmıştır. Serdar, Bahar’ın hastalığını bahane etmiş, para kazanmaları gerektiğini söyleyerek Eyšan’ı erkekleri kandırmak ve paralarını almak için eğitmiştir. Eyšan bu nedenle erkeklerden nefret eden onları kullanan bir fettan kadına (femme fatale) dönüşmüştür. Bahar babası Serdar’ı görmek istememekte onu yok saymaktadır. Ömer’e yaptıkları için üzülmemekte, vicdan azabı çekmektedir. Bu yüzden taşıdığı; eş, anne, abla ve kız evlat personalarına ait gölgeleriyle yüzleşmekte ve geçmişiyile sürekli hesaplaşmaktadır.

Eyşan, söz konusu dizide, birçok edebiyat eserinde, sinema filminde ve televizyon dizisinde sıkça yer verilen “femme fatale” (baştan çıkarıcı – fattan kadın) bir karaktere sahiptir. Karanlık baştan çıkarıcı kadın, saf aşktan ziyade cinsel aşk sunar. Erkek kahraman için tipik tehlikeli bir kişidir. “Femme fatale” erkek kahramanı kendi arayışından uzaklaştırır ve erkek kahramanın savunmasını çökerterek hayatını tehdit eder. Baştan çıkarıcı kadının gücü cinselliğinden gelir. Onun tehlikesi, çekici cinselliği karşısında erkek kahramanın çaresiz kalmasıdır. Erkek kahraman çeşitli güçlü rakiplerle mücadele edebilmesine rağmen baştan çıkarıcı kadın karşısında savunmasızdır (Indick, 2007: 115).

Bu bağlamda Eyşan, Ezel (Ömer) için tehlikeli bir kişidir. Çalışma kapsamında ele alınan dizinin hemen hemen her bölümünde Ezel ve Eyşan karşı karşıya gelir. Ezel gerçek kimliğini saklayarak, Eyşan’a olan duygularını ve zaafını ifade eder Bir çok tehlikeli ve güçlü düşmanı karşısında yenilmez bir duruş sergileyen Ezel, Eyşan karşısında çaresiz ve savunmasızdır.

2.2. Ezel Dizisinde Baba-Oğul İlişkisi

“Ezel” dizisine adını veren Ezel karakteri daha önceki bölümlerde de belirtildiği üzere ilk önce Ömer olarak, dürüst, iyiliksever, merhametli, ailesine düşkün, naif bir kişi olarak tanıtılmaktadır. Arkadaş çevresi tarafından tuzağa düşürülür ve adam öldürmekten tutuklanıp hapse girer. Böylece ailesinden ve bilhassa babasından ayrılmak zorunda kalır. Hapishanede tanıştığı Ramiz Dayı karakteri onu bir baba gibi sahiplenir ve çeşitli gelişmeler sonucunda hapisten kaçmasını ve bir başka yüze ve kimliğe bürünmesini sağlar.

Ömer, Ezel’e dönüşerek hem fiziksel hem de ruhsal anlamda başka birisi olmuştur. Jungcu Yaklaşımındaki persona, ruh durumunu mecazi anlamda tanımlar. Burada ise persona, fiziki olarak da değişmiştir. Ezel fiziksel olarak da maske takmıştır. Takındığı maske gölgelerini gizleyememekte, bastıramamaktadır. Sevecen ve iyi bir kişilikten, sert, acımasız, intikam peşinde bir kişiliğe bürünmüştür. Bu bağlamda “karanlık yanı”, “gölgesi” daha tehlikeli ve karmaşık hale gelmektedir. Ailesine kimliğini açıklayamaması da çatışma yaratan bir durumdur. Sadece annesine gerçeği söylemiş, kardeşine ve babasına gerçekleri aktaramamıştır. Gerçek babasıyla baba-oğul ilişkisini yaşayamamakta, Ramiz (Dayı) karakteri esas babanın yerini tutmaktadır. Ezel’in devam eden erginleşme (kişileşme) sürecinde gereksinim duyduğu baba modeli–otoritesi ve figürünün yerini Ramiz almaktadır. Ezel karakteri Jungcu Yaklaşım bağlamında erginleşme sürecinde ve baba arayışında olan oğul arketipini temsil etmektedir. Baba arayışı bir çok klasik metinde, edebiyatta ve sinemada sıkça ele alınmaktadır. Söz konusu eserlerde baba-oğul-ev üçgenine de vurgu yapılmaktadır. Söz konusu üçgen aynı zamanda devlet-birey-vatan olgularına da karşılık gelmektedir. Bu üçgen bir şekilde tamamlanmalı ve eksik kalmamalıdır. Ezel şartlar gereği kendi ailesi ve babasıyla bu üçgeni tamamlayamamakta, bu ilişkiyi Ramiz (Dayı-baba) karakteriyle kurmaya çalışmaktadır.

Tanzimat Edebiyatında baba-oğul ilişkisini kapsamlı bir biçimde inceleyen Jale Parla baba-oğul-ev üçgenine vurgu yapmaktadır. Buradaki “ev” fiziki ev olduğu kadar devleti temsil etmektedir. Baba otoritesini kabullenen oğul onun rehberliğinde hayatını devam ettirirken, onun yokluğunda çeşitli hatalar yapabilir. Bu bağlamda babanın kaybedilmesi ya da herhangi bir nedenle yokluğu baba-oğul ev üçgenin sarsılmasına yol açar. Baba otoritesini sarsacak en büyük tehlike ve onun yokluğunda oğulları baştan çıkaracak tehlike “şehvilik” ve onu baştan çıkaracak kadındır (Parla, 2006: 19). Ömer (Ezel) hapse girerek baba otoritesinden uzaklaşmış, Ramiz Dayı babanın yokluğunda ona rehberlik yapmıştır. Kan bağına bağlı olmayan bu baba-oğul ilişkisi sivil hayata dönen Ezel’in gerçek babasıyla baba-oğul ilişkisi kuramaması nedeniyle Ramiz Dayı karakteriyle devam ettirilmiştir. Erkek çocuğu olmayan Ramiz karakteri Ezel’i kendi oğlu gibi görmekte ve yetiştirmektedir. Ezel’in kişiliği ve sosyal kimliği neredeyse tamamen Ramiz tarafından şekillendirilmiştir.

Baba-oğul ilişkisi bağlamında psikanalizin öncülerinden Jacques Lacan’a değinmek gerekmektedir. Psikanaliz disiplininin kurucusu Sigmund Freud’un çalışmalarından etkilenen ve faydalanan Lacan onun “Oidipus Kompleksi” ya da “Oidipus Karmaşası” olarak da nitelendirilen kuramını kendi görüşleriyle birleştirmiş ve geliştirmiştir. Freud çocukluğu çeşitli evrelere ayırarak, onun anne ve babasıyla olan ilişkisine dair kuramlar geliştirmiştir. Freud, insanı iki içgüdünün; korunma ve cinsellik içgüdülerinin yönettiğini öne sürerken cinsellik içgüdüsünü ön plana çıkarır. Korunma ve cinsellik içgüdüleri insanla birlikte doğan içgüdülerdir. Freud’a göre doğan çocuk ana rahmine dönmek isteğindedir. Buna engel olan babasına kin duymaktadır ki bu durum da “Oidipus Kompleksi”ni ortaya çıkarmaktadır (Hançerlioğlu, 1993: 207). Lacan anne-çocuk ilişkisindeki bu ilişkiyi simgesel bir yasa-yasak ile ilişkilendirir. Bu simgesel yasa ve yasak ise annenin söyleminde geçen Babanın Adı ve Babanın Yasası’dır. Bu bağlamda ortaya çıkan früstrasyonların kaynağı yasaklayıcı, yoksun bırakıcı, çocuğu anneden uzaklaştıran “Baba”dır (Tura, 2007: 75-76). Ezel dizisindeki baba-oğul ilişkisine bu açıdan yaklaşıldığında Ramiz karakteri simgesel bir babadır. Ezel ile arasında Oidipus Kompleksi ya da Oidipus Karmaşası bakımından bir ilişki söz konusu değildir. Ancak Ezel için çeşitli yasa ve yasaklar oluşturmuştur ve onu bir şekilde kontrol ve terbiye etmektedir. Ezel’in bireyleşmesinde ve kendi kararlarını almasında Ramiz Dayı’nın (Baba) Adı ve Yasası olumlu ya da engelleyici olarak sürekli ön plandadır.

2.3. Ezel Dizisi’nde Aile Olgusu

Aynı Türk toplumunda olduğu gibi, Türk sinemasında ve dizilerinde de aile olgusu ön plana çıkmaktadır. Günümüzdeki Türk dizilerinin çoğunluğu kentte ya da taşrada yaşayan aileler etrafında geçmektedir. “Geniş Aile”, “Yaprak Dökümü” ve “Asi” gibi son dönemin popüler dizileri bu savı desteklemektedir.

“Ezel” adlı dizide esas olarak iki aile bulunmaktadır: İlk aile Ezel’in (Ömer) ailesi, diğer aile ise Cengiz’in ailesidir. Biri orta halli ve her şeye rağmen mutlu bir aileyken, diğeri ise maddi zenginliğe rağmen manevi açıdan mutsuz, çelişkiler içinde ve tatminsiz bir ailedir.

“Ezel” dizisinde olduğu gibi aile, Türk filmlerinde, korunması, yüceltilmesi gereken bir kurum olarak işlenir. Aile aynı zamanda düzenin göstergesidir ve filmlerde ailedeki birlik ve beraberlik ön plana çıkarılmaktadır. Aile içi düzen bozulmaması gerekir ve bunun için her türlü özveriye başvurulur. Aile bir nedenle, devamlı ya da geçici olarak bölünürse, kalanlar bu birliği sürdürmelidir. Bazı kayıplar da olsa bütünlük yeniden sağlanır (Abisel, 1994: 72-73). Dizide, evin büyük oğlu Ömer’in kaybı ailesini sarssa da aile yaşamına devam etmektedir. Bunun yanı sıra yoksul aileler genellikle sevecen, sıcak bir ortamda yaşarlar ve birbirlerine destek dayanak olurlar (Abisel, 1994: 74). Dizide de zengin, gösterişli ama mutsuz, tatminsiz aileye (Cengiz’in ailesi) karşılık Ezel’in (Ömer’in) ailesi her şeye rağmen hayata tutunmaya, birbirlerine destek olmaya çalışmakta, birbirlerine bağlı ve güçlü bir aile portresi çizmektedirler.

Aileye yönelik tehditler pek çok filmin ve dizinin gerilim sağlayıcı malzemesini oluşturur. Bunlar; hastalık ve ölüm tehlikesi, mahkûmiyet ve hapse düşme, yozlaşmış ortam ve arkadaşlar, geçim zorlukları, değişen çevre ve ilişkileri, yeni özlemler, başka kadın, başka erkek, iftiralar, yanlış bilgilenmelerdir. Yozlaşmış çevre ve arkadaşlar çoğu kez ailenin genç üyelerine yönelik bir tehlikedir (Abisel, 1994: 84-85). Bu bağlamda Ömer arkadaşlarının ihaneti ve iftiraları sonucu hapse girmiştir. Suçsuzluğu konusunda ailesini tam olarak ikna edememiştir. Çeşitli olaylar sonucu kendini ölmüş gibi göstererek, yeni bir kimlikle insanların arasına çıkmıştır. İntikam alabilmek ve ailesinin zarar görmesini engellemek amacıyla onlara gerçekleri söylemez.

SONUÇ

Sinemada olduğu gibi son dönem Türk dizilerinde farklı eğilimler, tarzlar ve anlatım dilleri denenmektedir. 1990’larda dünya sinemasında ve televizyon dizilerinde yaşanan değişimler Türk sinemasını ve dizi sektörünü etkilemeye başlamıştır. Bu bağlamda klasik kurgu anlayışı ve anlatım kalıpları değişmeye dönüşmeye başlamıştır. Başta ABD’li yönetmen Quentin Tarantino ve diğer bazı yönetmenler klasik hikâye yapısını kıran, sinemasal zaman bağlamındaki başlangıç ve son kavramlarının sorgulandığı filmler üretmeye başladılar. Bu durum sinema izleyicisinin ve televizyon izleyicilerinin alışkanlıklarını ve beklentilerini etkiledi ve değiştirdi.

ABD başta olmak üzere birçok ülkede diziler televizyon kanallarının en çok izlenen ve dolayısıyla en çok reklam geliri elde ettikleri programlar arasındadır. Türk televizyon izleyicisi TRT döneminden itibaren yerli ve

yabancı birçok diziye ilgi göstermiştir. Günümüzde de özel televizyon kanalları, uydu teknolojisi ve internet sayesinde birçok uluslararası dizi aynı anda veya çok kısa bir süre içinde Türk izleyiciler tarafından izlenmekte ve fanatiklik derecesinde takip edilmektedir. Bu durumun nedenleri arasında; dizilerin büyük bütçelerle çekilmesi, en son teknolojik yeniliklerin kullanımı, psikolojik ögelerin yetkin bir biçimde dizide ön plana çıkarılması bulunmaktadır. İzleyiciler aynı zamanda işlenen ve ele alınan çok sayıda olay ve karakterle bulmaca çözer gibi diziye dâhil edilmektedir. Çok boyutlu karakterlere ait psikolojik çözümleme ve göstergelerle izleyici oyuncularla giderek daha da özdeşleşmekte ve bir anlamda katarsis (arınma) yaşamakta ve oyunun bir parçası olmaktadır.

2000’li yıllarda Türk dizileri de daha büyük bütçelerle ve daha geniş yaratıcı grup ve senaristlerle çekilmeye başlanmıştır. Türk senaristler yabancı meslektaşları gibi tek boyutlu karakterler yerine, çok boyutlu karakterler yaratmak için psikolojiden ve klasik eserlerden faydalanmaya başlamıştır. Çalışma kapsamında psikanalitik çözümlemeyle Ocak 2010’de yayınlanan bölümleri ele alınan ve son dönemlerin en çok izlenen dizileri arasındaki Ezel dizisinde de, başta Ezel karakteri olmak üzere; Ramiz, Ali, Cengiz ve Eysan karakterleri kendi içlerinde çeşitli gelgitler, çelişkiler yaşamakta, iyilikle kötülük arasında gidip gelmekte ve vicdanlarını sorgulamaktadırlar. Karakterlerin kendi içlerindeki ve aralarındaki çatışma ve gerilimler dizideki çatışma ve gerilimlerin temelini oluşturmaktadır. Dizinin senaristleri Kerem Deren ve Pınar Bulut kendileriyle yapılan bir söyleşide, tek boyutlu karakterler yerine yarattıkları derinlikli karakterleri, çelişkileri, zaafı ve zayıflıklarıyla ele alırken, Shakespeare, Nazım Hikmet, Oscar Wilde, Ömer Hayyam ve Özdemir Asaf gibi yazarlardan faydalandıklarını belirtmektedirler. Ayrıca klasik temalar; intikam, aşk, yükselme hırsı, dostluk ve özdeşleşme de dizide sıkça ele alınmaktadır (Koçal, 2010).

“Ezel” dizisinde tekrarlanan önemli bir motif ise karakterleri tanıtırken ve olayları açıklarken sürekli geçmişe dönülmesi yani geçmişe referans verilmesidir. Bu aslında bilinçli bir tercih olarak gözükmektedir. Senaristler ve yaratıcı ekip böylece son dönemde sayıları giderek artan sıradan dizilerdeki klasik anlatı yapısının dışına çıkmakta ve modern sinemada ve son dönem beğenilen yabancı dizilerde sıkça kullanılan bir yöntem başvurmaktadır. Bu yaklaşım aynı zamanda; belleğe, “kişisel bilinçaltı”na ve “kolektif bilinçdışı”na gönderme yapmaktadır. Günlük hayatın koşuşturmasında modern yaşamın ve küreselleşmenin de baskısıyla insanlar sadece an’ı veya günü yaşamaktadır. Türk toplumunun toplumsal hafızasının da zayıf olduğunu göz önünde bulundurursak Ezel dizisinin ana mesajlarından biri bu bağlamda ortaya çıkmaktadır. Dizi bilinçli bir şekilde kişisel veya toplumsal sıkıntıların, rahatsızlıkların, üzüntülerin, çatışmaların, tatminsizliklerin ve en önemlisi sorunların kökeninde geçmişimizin yattığını vurgulamaktadır. Geçmişteki sorunlarımızı çözmeden, geçmişle ve kendimizle hesaplaşmadan hayatımızı

sağlıklı bir biçimde yürütemeyeceğimiz ve düzene sokamayacağımız dizi kapsamında sürekli olarak ön plana çıkarılmaktadır.

Dizideki karakterler Jungcu Yaklaşımla ele alındığında hepsinin farklı personaları ve gölgeleri olduğu ortaya çıkmaktadır. Gerçek hayattaki birçok insan gibi dizideki karakterler olduklarından farklı kimliklere ve personalara bürünmektedir. Çoğunun başa çıkmaları gereken karanlık yanları, geçmişleri ve gölgeleri vardır. Dizi kapsamında en çok ön plana çıkan ve dizinin popülerliğinde bizce büyük etkisi olan olgu Ramiz ve Ezel arasındaki baba-oğul ilişkisidir. Ramiz karakteri, bilge ve otoriter yapısıyla Ezel için; öğretmeni, yol göstericiyi, koruyucuyu ve geniş anlamda babayı temsil etmektedir. Kendine has felsefesi ve deneyimleriyle Ezel'i eğitmektedir. Ezel karakterinin en önemli özelliklerinden biri öğrenmeye açık, laf dinleyen, saygılı bir oğul olmasının yanı sıra mecazi anlamdaki persona (maske) yerine ameliyatla fiziki anlamda da farklı bir kimliğe-personaya-maskeye sahip olmasıdır. Bu durum söz konusu karakterde çelişkilere, travmalara, ikilemlere ve ruhsal çatışmalara neden olmaktadır. Ezel karakteri bu bağlamda eski kimliği ve karakteri Ömer'le çatışmaktadır.

Söz konusu dizide “kaybedilmiş-yitik baba” ve bu babanın arayışı da söz konusudur. Ömer karakteri Ezel'e dönüşmeden önce ihanete uğrayarak hapse girmiş, bir anlamda ailesini ve babasını kaybetmiştir. Baba otoritesinin yokluğunda Ramiz gerçek babanın yerini simgesel baba olarak almış onu tehlikelerden korumuştur.

Diziye adını veren Ezel karakteri son dönemde kimlik karmaşası içinde olan, kim ve ne olduğunu sorgulayan Türk toplumunun, kolektif bilinç dışında yer alan; mahalle ortamı, arkadaşlık, sadakat, aile kurumu, anne-babaya saygı, otoriteye uyum gibi olguları ortaya çıkarmakta, böylece toplumun kendi maskeleriyle ve gölgeleriyle yüzleşmelerini sağlamaktadır. Böylece günümüzdeki bazı dizilerde psikolojik öğelerin başarıyla kullanıldığı, bu başarının da söz konusu dizilerin başarısındaki en önemli faktörlerden biri olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abisel, Nilgün (1994). *Türk Sineması Üzerine Yazılar*. İstanbul: İmge.
- Adler, Alfred (2006). *Sosyal Roller ve Kişilik*. Çev., Dr.Turhan Yörükan. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Dumas, Alexandre (2005). *Monte Kristo Kontu*. Çev., Mustafa Bahar. İstanbul: İskele.
- Gılgamış Destanı (1992). *Ana Britannica*. Cilt 9. İstanbul: Ana Yayıncılık.
- Hançerlioğlu, Orhan (1993). *Ruhbilim Sözlüğü*. İstanbul: Remzi.
- Hockley, Luke (2004). *Film Çözümlemesinde Jungcu Yaklaşım*. Çev., Simten Gündeş. İstanbul: Es.
- Indick, William (2007). *Senaryo Yazarları İçin Psikoloji*. Çev., Yeliz Taşkan, Ertan Yılmaz, İstanbul: +1 Kitap.
- Jung, C. G. (2005). *Dört Arketip*. Çev., Zehra Aksu Yılmaz. İstanbul: Metis.
- Jung, C. G. (2006). *Analitik Psikoloji*. Çev., Ender Gürol. İstanbul: Payel.
- Jung, C. G. (2007). *İnsan ve Sembolleri*, Çev., Ali Nihat Babaoğlu. İstanbul: Okuyan Us.
- Koçal, Ece (2010). “İşte Fenomen Dizi Ezel’i Yazan İkili.” Sabah. 24 Ocak 2010.
- Muuss, Rolf E. (1996). *Theories of Adolescence*. New York: McGraw-Hill.
- Özden, Zafer (2000). *Film Eleştirisi*. İstanbul: Afa.
- Parla, Jale (2006). *Babalar ve Oğullar (Tanzimat Romanının Epistemolojik Temelleri)*. İstanbul: İletişim.
- Saydam, M. Bilgin (2005). “Carl Gustav Jung: Nesnel Ruh’un Şamanı.” *Dört Arketip*. Carl Gustav Jung (der.) içinde. Çev., Zehra Aksu Yılmaz. İstanbul: Metis.
- Smith, Henry Clay (1968). *Personality Development*. New York: McGraw Hill.

Tek, Meryem (2010). “*Dizilerin Altın Dönemi Bitti.*” Cnbc-E Business. 39: 44-46.

Tekelioğlu, Orhan (2009). “Yetim Anlatılar”. Radikal 2. 13 Aralık 2009.

Tura, Saffet Murat (2007). *Freud'dan Lacan'a Psikanaliz*. İstanbul: Kanat.

Türkçe Sözlük. Ankara. TDK.

Veriler, Rating (2010). www.medyatava.com/ratingengine.aspx. Erişim tarihi: 3 Şubat 2010.

www.tdk.gov.tr. Erişim Tarihi: 5 Şubat 2010.